

מפי כהן

שיעורו השבועי של

מו"ר הרב שמעון כהן שליט"א

ספר יהושע פרק ב

אנשי הדממה מן השיטים

ראשי פרקים:

מפגש חוזר עם ה'מרגלים' ◊ שלוש אגרות שלח יהושע ◊ מה גרם ליהושע לשלוח מרגלים? ◊ דחיית דברי הרלב"ג ◊ יהושע הפיק לקחים ושלח מרגלים על פי רצון ה' ◊ שני ניצוצות של קדושה – יתרו ורחב ◊ מרגלים מן ה'שיטים' ◊ אנשי הדממה ◊ תיקון כללי מאחורי הקלעים

התחייבות המרגלים להצלתה

"וַיֹּאמְרוּ לָהּ הָאֲנָשִׁים נַפְשֵׁנוּ תַחְתִּיכֶם לְמוֹת אִם לֹא תִגִּידוּ אֶת דְּבָרֵנוּ זֶה וְהָיָה בְּתֵת ה' לָנוּ אֶת הָאָרֶץ וְעָשִׂינוּ עִמָּךְ חֶסֶד וְאֶמְתָּ: וְתוֹרְדִם בְּחָבֵל בְּעַד הַחֲלוֹן כִּי בֵיתָה בְּקִיר הַחוּמָה וּבַחוּמָה הִיא יוֹשֶׁבֶת: וְתֹאמְרָ לָהֶם הֲהִרָה לָכֹּה פֶּן יִפְגְּעוּ בְכֶם הַדֹּדְפִים וְנַחֲבַתֶּם שָׂמָּה שְׁלֹשֶׁת יָמִים עַד שׁוֹב הַדֹּדְפִים וְאַחַר תֵּלְכוּ לְדַרְכְּכֶם".

סימן תקות חוט השני

"וַיֹּאמְרוּ אֵלֶיהָ הָאֲנָשִׁים נְקִיָּם אֲנַחְנוּ מִשְׁבַּעְתְּךָ הַזֶּה אֲשֶׁר הִשְׁבַּעְתָּנוּ: הִנֵּה אֲנַחְנוּ בָּאִים בְּאָרֶץ אֶת תִּקְוַת חוֹט הַשָּׁנִי הַזֶּה תִּקְשְׁרִי בַחֲלוֹן אֲשֶׁר הוֹרְדְתָנוּ בּוֹ וְאֶת אֲבִיךָ וְאֶת אִמְךָ וְאֶת אַחֲיֶיךָ וְאֶת כָּל בֵּית אֲבִיךָ תֹאסֵפִי אֵלֶיךָ הַבִּיטָה: וְהָיָה כָּל אֲשֶׁר יֵצֵא מִדְּלַתִּי בֵיתְךָ הַחוּצָה דָּמוֹ בְּרֹאשׁוֹ וְאֲנַחְנוּ נְקִיָּם וְכָל אֲשֶׁר יִהְיֶה אִתְּךָ בְּבֵית דָּמוֹ בְּרֹאשׁוֹ אִם יָד תִּהְיֶה בּוֹ: וְאִם תִּגִּידִי אֶת דְּבָרֵנוּ זֶה וְהִינּוּ נְקִיָּם מִשְׁבַּעְתְּךָ אֲשֶׁר הִשְׁבַּעְתָּנוּ: וְתֹאמְרָ קְדָבְרִיכֶם כֵּן הוּא וְתִשְׁלַחֶם וַיֵּלְכוּ וְתִקְשְׁרָ אֶת תִּקְוַת הַשָּׁנִי בַחֲלוֹן".

שוב המרגלים וסיפורם

"וַיֵּלְכוּ וַיָּבֹאוּ הֲהָרָה וַיֵּשְׁבוּ שָׁם שְׁלֹשֶׁת יָמִים עַד שָׁבוּ הַדֹּדְפִים וַיִּבְקְשׂוּ הַדֹּדְפִים בְּכָל הַדֶּרֶךְ וְלֹא מָצְאוּ: וַיֵּשְׁבוּ שָׁנֵי הָאֲנָשִׁים וַיָּרְדוּ מִהָרָה וַיַּעֲבְרוּ וַיָּבֹאוּ אֶל יְהוֹשֻׁעַ בֶּן נֹון וַיְסַפְּרוּ לוֹ אֶת כָּל הַמַּצָּאוֹת אוֹתָם: וַיֹּאמְרוּ אֶל יְהוֹשֻׁעַ כִּי נָתַן ה' בְּיַדְנוּ אֶת כָּל הָאָרֶץ וְגַם נִמְגַּו כָּל יִשְׂרָאֵל הָאָרֶץ מִפְּנֵינוּ".

מפגש חוזר עם ה'מרגלים'

יהושע שולח מרגלים לרגל את יריחו. הניסיון שלנו עם מרגלים הוא ניסיון רע מאוד. זה עתה סיימו בני ישראל לרצות את עונשם על עוון המרגלים לאחר ארבעים שנות נדודים במדבר. המפגש החוזר עם 'מרגלים' מעורר אותנו לשאול ולברר, מה ראה יהושע לשוב ולשלוח מרגלים בזמן שזיכרון עוון המרגלים עוד חי בקרבנו והפצע המדמם טרם הגליד. וכי לא חשש יהושע שמא ישובו המרגלים ויוציאו דיבת הארץ רעה וימסמסו את כל התקווה והשאיפה שלנו להיכנס סוף סוף לארץ ישראל?

פרק ב'

פרק ב' עוסק בשילוח המרגלים ליריחו, ומספר על השתלשלות העניינים בשטח האויב, וכך נאמר:

שילוח מרגלים ליריחו

"וַיִּשְׁלַח יְהוֹשֻׁעַ בֶּן נֹון מִן הַשָּׁטִים שְׁנַיִם אֲנָשִׁים מִרְגְּלִים חָרָשׁ לֵאמֹר לָכוּ רְאוּ אֶת הָאָרֶץ וְאֶת יְרִיחוֹ וַיֵּלְכוּ וַיָּבֹאוּ בֵּית אִשָּׁה זֹנֶה וְשָׂמָּה רָחַב וַיִּשְׁכְּבוּ שָׂמָּה: וַיֹּאמְרוּ לְמֶלֶךְ יְרִיחוֹ לֵאמֹר הִנֵּה אֲנָשִׁים בָּאוּ הִנֵּה הַלִּילָה מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל לַחֲפֹר אֶת הָאָרֶץ: וַיִּשְׁלַח מֶלֶךְ יְרִיחוֹ אֶל רָחַב לֵאמֹר הוֹצִיֵא אֵלַי הָאֲנָשִׁים הַבָּאִים אֵלֶיךָ אֲשֶׁר בָּאוּ לְבִיתְךָ כִּי לַחֲפֹר אֶת כָּל הָאָרֶץ בָּאוּ: וְתִקַּח הָאִשָּׁה אֶת שְׁנֵי הָאֲנָשִׁים וְתַצְפְּנוּ וְתֹאמְרָ כֵּן בָּאוּ אֵלַי הָאֲנָשִׁים וְלֹא יָדַעְתִּי מֵאִן הֵמָּה: וַיְהִי הַשַּׁעַר לְסוּגָר בַּחֹשֶׁךְ וְהָאֲנָשִׁים יָצְאוּ לֹא יָדַעְתִּי אָנָּה הֲלָכוּ הָאֲנָשִׁים רְדָפוּ מִהָר אַחֲרֵיהֶם כִּי תִשְׁיָגוּם".

החבאת המרגלים והמרדף אחריהם

"וְהָיָה הַעֲלָתָם הַגָּגָה וְתִטְמַנֶּם בְּפִשְׁתֵּי הַעֵץ הַעֲרֻכוֹת לָהּ עַל הַגָּג: וְהָאֲנָשִׁים רְדָפוּ אַחֲרֵיהֶם דֶּרֶךְ הַיַּרְדֵּן עַל הַמַּעְבְּרוֹת וְהַשַּׁעַר סָגְרוּ אַחֲרָי אֲשֶׁר יָצְאוּ הַדֹּדְפִים אַחֲרֵיהֶם".

בקשת רחב להצלת משפחתה

"וְהֵמָּה טָרֶם יִשְׁכְּבוּן וְהָיָה עֲלֵתָה עֲלֵיהֶם עַל הַגָּג: וְתֹאמְרָ אֶל הָאֲנָשִׁים יָדַעְתִּי כִּי נָתַן ה' לָכֶם אֶת הָאָרֶץ וְכִי נָפְלָה אִמְתְּכֶם עֲלֵינוּ וְכִי נִמְגַּו כָּל יִשְׂרָאֵל הָאָרֶץ מִפְּנֵיכֶם: כִּי שָׁמַעְנוּ אֶת אֲשֶׁר הוֹבִישׁ ה' אֶת מִי יָם סוּף מִפְּנֵיכֶם בְּצִאתְכֶם מִמִּצְרָיִם וְאֲשֶׁר עָשִׂיתֶם לְשָׁנֵי מַלְכֵי הָאֲמֹרִי אֲשֶׁר בְּעֶבֶר הַיַּרְדֵּן לְסִיחֹן וְלַעֹוג אֲשֶׁר הִחְרַמְתֶּם אוֹתָם: וְנִשְׁמַע וַיִּמַּס לְבַבּוֹ וְלֹא קָמָה עוֹד רוּחַ בְּאִישׁ מִפְּנֵיכֶם כִּי ה' אֱלֹקֵיכֶם הוּא אֱלֹקִים בְּשָׁמַיִם מִמַּעַל וְעַל הָאָרֶץ מִתַּחַת: וְעַתָּה הִשְׁבַּעוּ נָא לִי בַּה' כִּי עָשִׂיתִי עִמָּכֶם חֶסֶד וְעִשְׂתֶּם גַּם אִתָּם עִם בֵּית אֲבִי חֶסֶד וְנִתְתֶּם לִי אוֹת אֶמְתָּ: וְהִחַיְתֶּם אֶת אֲבִי וְאֶת אִמִּי וְאֶת אַחֵי וְאֶת אַחֹתֵי אַחִי וְאֶת כָּל אֲשֶׁר לָהֶם וְהִצַּלְתֶּם אֶת נַפְשֵׁתֵינוּ מִמּוֹת".

בהדרגה זה אחר זה, בכתב הראשון הציע להם מי שרוצה להפנות יפנה, ולאחר שראה שרק הגרשי הסכים להצעה זו שלח כתב שני בהצעה שמי שרוצה להשלים בשעבוד ומס ישלים, ואחר שראה שהתייחסו בשלילה, שלח כתב שלישי מי שרוצה לעשות מלחמה יעשה".

בני ישראל נמצאים ערב מלחמה, הם מתווים אסטרטגיות לחימה כאשר טובי המוחות יושבים בח"מלים (חדרי מלחמה) ומכינים את המערכה.

בראש ובראשונה הם מסרטטים את דרכי הכיבוש, ולשם כך הם שולחים מרגלים שיאספו מידע על דרכי הגישה והטופוגרפיה של שטחי הלחימה.

מלבד זאת, הם בודקים מה מצב הרוח הלאומי בצדו של האויב, האם בקרב האויב ישנן רוח נכאים וחולשה, או לחילופין מורל גבוה וחוסן פנימי.

מה גרם ליהושע לשלוח מרגלים?

אמנם יהושע קיבל כבר הבטחה אלקית שיהיה שמור ולא יתייצב איש לפניו, אך בכל זאת החליט לשלוח מרגלים. הרלב"ג⁴ מבאר מה גרם ליהושע לנהוג כך, וזו לשונו:

"ואנחנו אומרים בהיתר זה הספק, ששילוח המרגלים הוא על היתר שני דרכים: הדרך הא' - לחקור אם יתכן שישתדל להילחם בעם אשר הם שלוחים לרגל ארצם, אם לא יתכן זה, כאילו תאמר שיחקרו מהעם היושב בה 'המעט הוא אם רב' 'החזק הוא הרפה', ומה הערים 'הבמחנים אם במבצרים'..."

ואולם מדרך הב' הוא, לחזק לב העם הנלחמים לבד... רוצה לומר, שלא היה שילוחם רק לחזק לב יהושע והעם כשישמעו שנפלה אימת ישראל עליהם [על אויביהם], וכי נמוגו כל יושבי הארץ מפניהם".

נמצא אם כן, ששליחת המרגלים על ידי יהושע, אין תפקידה לבחון האם לכבוש את הארץ כלל ועיקר, אלא לבחון מהי הדרך הטובה ביותר למימוש הבטחת הארץ, להפיה רוח ולייצר חזון, להקנות אמונה ולהעניק כוח.

למעשה, במלחמת יריחו לא נדרש כמעט להפעיל כוח. ה' ציוה על יהושע להקיף את חומות יריחו במשך ששה ימים, בכל יום פעם אחת, ושבע פעמים ביום השביעי כאשר שבעה כהנים תוקעים בשופרות, ולאחר שנשמע קול השופר תוקע תקיעה גדולה עם ישראל הריע וחומות העיר נפלו תחתיהן. אך גם כדי לזכות בנס צריך רוח של אמונה גדולה.

דחיית דברי הרלב"ג

האברבנאל⁵ מזכיר את דבריו של הרלב"ג ודוחה אותם בתוקף, וזו לשונו:

יתרה מזאת, יהושע קיבל הבטחה אלקית ברורה, "לא יתייצב איש לפניך כל ימי חייך"¹, אם כן מדוע הוצרך למרגלים? על כורחנו קיים הבדל מהותי בין המרגלים של דור המדבר למרגלים של דור באי הארץ. מהו ההבדל?

שלוש אגרות שלח יהושע

בתקופת המדבר פגשו עמים שונים והכרענו אותם, עמלק ניסה 'לצנן את האמבטיה הרוחת' ולהכריע את ישראל ונוצח במלחמה, מואב ומדין ניסו להביא קללה על ישראל וקללתם הפכה לברכה, ובשנת הארבעים כאשר ביקשו בני ישראל ב"דברי שלום" לעבור דרך ממלכת סיחון, נענו בשלילה ואף יצאו בני סיחון לקראתם למלחמה, ובני ישראל החזירו מלחמה שערה והביסו אותם, ולאחר מכן הכריעו גם את עוג מלך הבשן ובני עמו.

סביר להניח שיושבי הארץ, בני שבעת העממים, כשראו את בני ישראל חונים לצידם בדרכם לארץ ישראל, לאחר ששמעו על הניסים והנפלאות שהיו נחלתם במדבר ועל ניצחונותיהם מול העמים השונים, התמלאו בחרדה ונערכו לקראת הבאות.

בירושלמי² מובא:

"אמר רבי שמואל: שלוש פרסטיניות [אגרות] שלח יהושע לארץ ישראל עד שלא יכנסו לארץ: מי שהוא רוצה להפנות - יפנה, להשלים - ישלים, לעשות מלחמה - יעשה. גרשי פינה והאמין לו להקב"ה והלך לו לאפריקי... גבעונים השלימו [ככתוב: 'וכי השלימו יושבי גבעון את ישראל'; שלושים ואחד מלך עשו מלחמה ונפלו".

שלושים ואחד מלכים נשאר על אף שראו את בני ישראל חונים על שפת הירדן וידעו שבכוונתם להיכנס לארץ ישראל. הם קיבלו אגרות מפורשות על כך מיהושע, ואף על פי כן החליטו שפניהם למלחמה ולא לשלום. אנו נתונים כעת בעיצומה של חזית, מאבק מלחמתי שהולך להתממש, ולכן ביריחו מכריזים על מצב חירום, "ויריחו סגרת ומסגרת מפני בני ישראל אין יוצא ואין בא"³.

ה"עלי תמר" על הירושלמי מבאר:

"שלוש פריסטיגיות שלח יהושע לארץ ישראל. פירוש, שלוש אגרות... והנה צריך ביאור למה לא כתב ג' הצעות אלו באגרת אחת; ויש לומר, שכך הוא דרך המלכות, לפרסם כל פקודה ופקודה באגרת מיוחדת.

אכן מדברי הרמב"ם (הלכות מלכים ו, ה) נראה שהוקשה לו זה, ומשום הכי כתב שלושה כתבים שלח יהושע עד שלא יכנס לארץ, הראשון שלח להם מי שרוצה לברוח יברח, וחזר ושלח מי שרוצה להשלים ישלים, וחזר ושלח מי שרוצה לעשות מלחמה יעשה. עכ"ל. נראה מדבריו, שמשום כן לא כתב ג' הצעות באגרת אחת, כדי לא להזכיר להם תיכף עשיית מלחמה, אלא שלח ג' כתבים

¹ יהושע א, ה.

² ירושלמי שביעית פ"ו, ה"א.

³ יהושע ו, א.

⁴ רלב"ג יהושע ב, א.

⁵ אברבנאל יהושע ב, א.

א. מרגלי משה היו שנים עשר במספר, דבר שגרם לעם להאמין יותר לדבריהם, לכן יהושע שלח שני מרגלים בלבד.

ב. מרגלי משה היו 'ראשי בני ישראל', ולגודל מעלתם האמין להם העם, לכן יהושע שלח 'אנשים מרגלים', שדרכם ואומנותם היתה לרגל את הערים.

ג. מרגלי משה נשלחו כדי לבדוק דברים שלפיהם יוחלט אם לכבוש את ארץ ישראל או לא, אבל מרגלי יהושע נשלחו לבדוק את דרכי הכיבוש, ולא לעסוק בשאלה האם לכבוש.

ד. מרגלי משה נשלחו על דעת כל ישראל ובשליחותם, ולכן יהושע שלח את מרגליו חרש חרש, בסוד גדול ובשתיקה רבה, שלא ירגישו בהם האויבים.

ולמעשה כבר משה רבנו עצמו שלח מרגלים נוספים לאחר כישלון המרגלים הראשונים, וכך נאמר: "וַיִּשְׁלַח מֹשֶׁה לְרַגְלֵ אֶת יַעֲזָר וְיִלְקָדוּ בְּנֵתִיָּה" ⁶.

כאשר נוקטים בכל אמצעי הזהירות האמורים, מותר ונכון לשלוח מרגלים כדי להגיע מוכנים לקרב ולא לסמוך על הנס.

שני ניצוצות של קדושה – יתרו ורחב

בתקופת המדבר הצטרפו לעם ישראל אנשי הערב רב⁷ שהסבו רעה רבה לעם ישראל. הם הצטרפו מתוך מגמות אינטרסנטיות, הם רצו לקבל "סל קליטה" ולא חפצו בגיור אמת, הם רצו להצטרף לעם החזק בלי שהיתה בהם נכונות לשינוי מגמתם הרוחנית מתוך רצון כן ואמיתי להכיר את המציאות האלקית, אדרבא הם הביאו עמם את תרבות העמים. עליהם ועל שכמותם נאמר: "קשים גרים לישראל כספחת"⁸.

מנגד נצטרפו לעם ישראל שני ניצוצות של קדושה שהביאו ברכה לעם ישראל - יתרו ורחב.

יתרו עזב את כל העבודה זרה שהיה קשור אליה. חז"ל⁹ אומרים שלא היה סוג של עבודה זרה שהוא לא עבד, כל כולו היה שקוע בשקר של עבודת אלילים, וכאשר שמע על נפלאות בני ישראל במדבר, אמר: "עֲתָה יִדְעֵתִי כִּי גָדוֹל ה' מִכָּל הָאֱלֹהִים"¹⁰.

בדומה לזה, רחב בתחילת דרכה הגיעה לקלוקל גדול וירדה לדיוטה התחתונה ביותר של טומאה ופריצות, אך בזמן שפגשה את האור הגדול שבקדושת ישראל, שבה מדרכה הרעה, התגיירה, עלתה במעלות הקדושה ונישאה ליהושע בן נון¹¹. רחב היתה אשה גדולה בעלת נשמה גדולה, ומתוך כך הגיעה לביורור אמונתה וזכתה להתקדש בקדושת ישראל, ולהכריז בקול צלול וברור: "ה' אֱלֹהֵיכֶם הוּא אֱלֹהֵיכֶם בְּשֵׁמִים מִמַּעַל וְעַל הָאָרֶץ מִתַּחַת"¹².

⁶ במדבר כא, לב.

⁷ ראה תנחומא כי תשא כא.

⁸ ראה יבמות מז ע"ב.

⁹ ראה רש"י שמות יח, יא.

¹⁰ שמות יח, יא.

¹¹ ראה קהלת רבה ח, ג.

¹² יהושע ב, יא.

"ואלה דברי רוח הם, כי הנה משה גם כן לא שלחם לחקור אם ילך להילחם אם לאו, ואין ספק כי לחזק לבב העם שלחם ושאל מהם מה ששאל, ועם כל זה הנה נמשך ממנו מה שנמשך, ומי המונע שכן יהיה בכאן, ועם היות כוונת יהושע בשליחות זה מכוונת לשם שמים, אולי ימשך ממנה מרה באחרונה, ומה שראינו שנמשך ממנו טוב בפועל לא ימנע היות השליחות רע ושלא כראוי, ועל כיוצא בזה אמר החכם וראוי שלא יטען הרושם אשר במקרה".

גם המרגלים של תקופת המדבר נשלחו כדי להפיח רוח בקרב העם, אך הם נכשלו בשליחותם וקלקלו כאשר הוציאו דיבת הארץ רעה, ומי ערב ליהושע שלא יבואו גם מרגליו לידי טעות וקלקול?

יהושע הפיק לקחים ושלח מרגלים על פי רצון ה'

לאור זאת מבאר האברבנאל באופן אחר, וכה דבריו:

"הנה יהושע, לפי שהיה בכלל האנשים אשר עלו לתור את הארץ בימי משה, וידע באמת הסיבות שנמשכו מהם הרעות, אם במרגלים במה שהוציאו דיבת הארץ, ואם בעם במה שהאמינו לדבריהם ונמשכו אחריהם, עתה בשליחות הזה נשמר מכולם ולא נכשל בהם בכאן.

וזה כי בימי משה נמצאו ארבעה סבות למה שמשך מהם רעת המרגלים:

האחת - שהם במצוות השם הלכו שנים עשר אנשים, וזה סיבה שהעם יאמינו יותר בלשונם הרע ונמשך ממנו מה שנמשך.

והשנית - ששלחם 'כולם אנשים ראשי בני ישראל המה', ולמעלתם היתה בהם האמנה יותר.

והיה בהם גם כן סיבה שלישית, והיא, שמשה שלחם לדברים אינם מטבע הריגול... כאילו היו בוחרים עתה אם ילכו לכבשה או אם ימנעוהו מזה.

והיה גם כן שמה סיבה רביעית, והיא, ששלחם משה בעצת כל ישראל וברעתם... והיתה תשובתם אליו ולכל העם... וממנו נמשך שנמס לבב העם.

ולכן, לפי שראה יהושע שמשה רבו גם אחרי ענין המרגלים לא נמנע מלשלוח מרגלים עוד, כמו שאמר 'וישלח משם לרגל את יעזר' וגו' (במדבר כא, לב), לקח בזה מנהגו ושלח שנים אנשים, ולא שנים עשר כמו שעשה משה, ולא ראשי בני ישראל כי אם אנשים מרגלים, רוצה לומר שהיה דרכם ואומנותם ללכת לרגל הערים, וגם לא שלחם בעצת ישראל ולא גילה להם מהם דבר, אבל היה ענין שליחותם חרש בסוד גדול ובשתיקה רבה, לא לבד שלא ירגישו בהם האויבים כדברי המפרשים, כי אם שלא ידעו ישראל מהם גם כן. וזכר עוד שלא ציוס דבר אחר כי אם ענין הריגול, וזהו אמרו, 'לכו ראו את הארץ ואת יריחו', כלומר באיזה אופן ובאיזה מקום תיכבש ראשונה".

האברבנאל עומד על רשימת הטעויות שהביאו לכישלונם של המרגלים בדור המדבר ומראה כיצד מרגלי יהושע תיקנו אחת לאחת את כל הטעויות ומתוך כך מילאו את שליחותם בנאמנות על פי רצון ה', כדלהלן:

אנשי הדממה

במדרש תנחומא¹⁷ מצוינת לשבח שליחותם של המרגלים ליריחו, וזו לשון המדרש:

”אין לך חביב לפני הקדוש ברוך הוא כשליח מצוה שהוא משתלח לעשות מצוה ונותן נפשו כדי שיצליח בשליחותו, ואין לך בני אדם שנשתלחו לעשות מצוה ונותנין נפשם להצליח בשליחותן כאותן שני שלוחים ששלח יהושע בן נון, שנאמר: 'וישלח יהושע בן נון' וגו'. ומי היו? שנו רבותינו: אלו פנחס וכלב, והלכו ונתנו נפשם והצליחו בשליחותם.

מהו 'חרש לאמר', מלמד שעשו עצמן קדרין, והיו צווחין ואומרים: הרי קדרות, כל מי שרוצה יבא ויקנה. כל כך למה, שלא ירגיש בהן אדם.”

מרגלי משה נשלחו בפרהסיא, בשליחות האומה, ואילו מרגלי יהושע נשלחו 'חרש חרש'. הם נשלחו אל החזית אך כל העת הם פועלים מאחורי הקלעים. מרגלי יהושע הם 'אנשי הדממה'. המדרש מספר, שמרגלי יהושע עשו עצמם כקדרים, מוכרי כלי חרס. זה היה סיפור הכיסוי שלהם, וסיפור כיסוי זה מבטא את אופי פעולתם. הם עשו עצמם כחרס, ונהגו בענווה גדולה, מתוך התבטלות כלפי האומה, ומתוך כך "הצליחו בשליחותם".

תיקון כללי מאחורי הקלעים

ב"אורת הקודש"¹⁸ כתב מן הרב קוק:

”האדם צריך להיחלץ תמיד ממסגרותיו הפרטיות, הממלאות את כל מהותו, עד שכל רעיונותיו סובבים תמיד רק על דבר גורלו הפרטי... אבל צריך שתהיה מחשבתו ורצונו, ויסוד רעיונותיו נתונים להכללות, לכללות הכל, לכללות העולם, לאדם, לכללות ישראל, לכל היקום.”

עינינו נשואות אל ה'תיקון הכללי' ולא אל ה'תיקון הפרטי'. ויחד עם זאת כשהתיקון נעשה מאחורי הקלעים מתוך ביטול מוחלט, מובטחת הצלחה. וכך כתב הרד"ק¹⁹:

”בסתור שלחם כי לא רצה שידעו כל ישראל, כדי שלא יפחדו בשלחו מרגלים, והוא לא שלחם אלא לפי שידע שיצליחו בשליחותם וירחיבו לב ישראל בכשורות טובות.”

חרש שלח יהושע מרגלים, מבלי שאף אחד ידע על שליחותם. שם נעלם מן הפסוקים ותוארם נעלם, רק מקום מושבם נזכר. מתוך שליחתם בהחבא ידע יהושע שיצליחו בשליחותם, ישובו עם בשורות טובות וירחיבו את לב העם.

מרגלים מן ה'שיטים'

יהושע שולח שני מרגלים מן ה'שיטים', 'וישלח יהושע בן נון מן השטים שנים אנשים מרגלים'¹³. מקום מוצאם של המרגלים מוכר לנו מעברם של ישראל. בהיותם שם לא הרחק מהעם המואבי נכשלו כאשר החלו לזנות אל בנותיהם, 'וישב ישׂראל בשטים ויחל העם לזנות אל בנות מואב'¹⁴. היתה זאת עצת בלעם להחטיא את ישראל בעוון עריות החמור, ואכן כישלונם זה הביא לחרון אף ה' ולמותם של עשרים וארבעה אלף מישראל במגפה.

ה"אלשיך" הקדוש¹⁵ מבאר, ששליחת המרגלים היתה מעין מבחן רוחני לאומה, לברר אם התנתקו ישראל מכישלונות המדבר, ולא בכדי נשלחו המרגלים דווקא מן ה'שיטים', וזו לשונו:

”אמנם הנה יהושע פחד ורגז מעוון פעור שעדיין לא הטהרו ממנו, כשליחות יהושע עצמו אל בני גד ובני ראובן באמור להם 'המעט לנו את עון פעור אשר לא הטהרנו ממנו' וכו' (יהושע כב, יז).

והנה העוון ההוא היה בשטים, מקום אשר שם יהושע, כי משם נסעו לכבוש את הארץ. ועל כן מדאגה מדבר, ולהסיר מורך מלב ראשי עם הארץ ולחזק את ליבם ממורא עוון השטים פן יהיה להם למקש, על כן רצה לנסות את אשר ישים ה' בפי האויבים, כאשר עשה גדעון סימן מאשר יתן ה' בפי אויביו..."

וזהו 'חרש לאמר', כלומר כי הם ילכו לא לתור, רק אין אומר ואין דברים, רק חרש ושתיקה... לשמוע את אשר ישים ה' בפייהם...

וכן היה, כי פתח אמרי יושבי הארץ אשר השמיעם ה', הלא היה מאמר רחב באמור להם 'ידעתי כי נתן ה' לכם את הארץ', וגם נמוגו כל יושבי הארץ מפניכם, ונשמע וימס לבבינו' כו' (יהושע ט, יא).

ובדבר הזה התאזרו כח המרגלים וכל ישראל השומעים את בשורתם... שכל כוונתם לא היתה כי אם לשמוע מה בפייהם, אם הם רכי לבב ויראים, או הם עזי נפש לעומת בני ישראל, ועל כן כשומעם, נעשתה שליחותם וישובו מתור הארץ ולא הלכו אנה ואנה אל אחת מערי הארץ זולת יריחו.”

אותו פינחס שעמד בגבורה ועצר את המגיפה בשיטים כאשר קנא לה' והרג את זמרי ואת כזבי, הוא זה שנשלח לרגל את הארץ. ולהיכן הוא נשלח? לבית אשה זונה, לעומק הטומאה והקלקול, וזאת כדי לבחון האם שם בטומאת הגויים מכירים ומבינים כי ישראל שבו מחטאם ותיקנו את עוון השיטים.

כאשר ירדו השבטים למצרים לחפש אחר יוסף אחיהם, הואשמו בעוון ריגול, וכך נאמר להם: "לראות את עַרְוֹת הָאָרֶץ בְּאֵתָם"¹⁶. כעת, ערב הכניסה לארץ ישראל, שוב נשלחים מרגלים לראות את 'ערות הארץ', והפעם בארץ ישראל מדובר, ובאותה הזדמנות הם נדרשים להוכיח שהם נטהרו מעוון העריות שדבק בהם בשיטים, ולכן ראויים הם לרשת את הארץ.

¹³ יהושע ב, א.

¹⁴ במדבר כה, א.

¹⁵ אלשיך יהושע ב, א.

¹⁶ בראשית מב, ט.

¹⁷ מדרש תנחומא שלח א.

¹⁸ אורות הקודש ח"ד מוסר הקודש, היסוד הכללי קא.

¹⁹ רד"ק יהושע ב, א.